WASHINGTON D.C.

СВОБОДА — SVOBODA

УКРАЇНСЬКИЙ ЩОДЕННИК — UKRAINIAN DAILY

РІК LIX. Ч. 182. ДЖЕРЗІ СИТІ і НЮ ЙОРК. ВІВТОРОК, 7-го СЕРПНЯ 1951. No. 182. JERSEY CITY and NEW YORK, TUESDAY, AUGUST 7, 1951. VOL. LIX.

П'ЯТЬ ЦЕНТІВ в Злуч. Дер. Америки СІМ ЦЕНТІВ Закордоном Тел. „Свободи": BErgen 4-0807 4-0237 — Тел. У. Н. Союзу: BErgen 4-1016 FIVE CENTS in the U. S. of America SEVEN CENTS Elsewhere

ОБОРОННА ПРОДУКЦІЯ ЗРОСЛА ВТРОЄ В ДРУГОМУ РОЦІ

Ню Йорк, 6 серпня. — Оборонна продукція, заплянована негайно після вибуху Корейської війни, виявляє на початку другого року надсподівано великий розгін. Виробництво зброї, яке в минулому році відставало на 30 відсотків, тепер досягло верщка свого завдання, а недоладності в цивільній продукції теж уже вирівняні. У деяких ділянках оборонна продукція потроїлася, як це показує огляд промислу поданий в цілій країні, А. Г. Раскіном у „Ню Йорк Таймсі". Зокрема потроїлась кількість виробництва уніформ, військових авт, харчів і ткацьких виробів. Щодо виробництва атомової зброї, то воно досягло бажаного успіху, а подекуди перевищило всі несподіванки. Загальні запевнення високих урядовців вказують, що в атомовій справі Америка випереджує Росію. Саме продукція атомової зброї дає Злученим Державам перевагу на випадок тотального наступу який могла б почати Росія та її сателіти. Максимальне постачання вироблених для оборони предметів, головно зброї, було заплянoване на третій або четвертий квартал 1952 р. одначе, деякі урядовці думають, що це станеться в першому або другому кварталі 1953 р. Наскільки таке припізнення може бути некорисним, це залежатиме від совєтського пляну аґресії. Найточніші дані зібрані розвідчою службою вказують, що Росія не буде готова до такого походу раніше ніж за 18 місяців, або й два роки тобто на кінець 1952 р. або в половині 1953 р.

КАДЕТИ ВІЙСЬКОВОЇ АКАДЕМІЇ СКАРЖАТЬСЯ НА ПОГРОЗИ

Вест Пойнт, у стейті Ню Йорк. — Від минулого четверга військова академія у Вест Пойнт стала осередком зацікавлення цілої нації з уваги на виключення 90 кадетів, які відбувають у ній студії в підготові до офіцерського звання. Між виключеними кадетами-студентами є визначні члени футбольної дружини, яка приготовлялася до традиційної осінньої гри з морськими кадетами. Виключення кадетів зриває пляновані футбольні змагання, і це викликає обурення в спортовому світі. Виключення набрало характеру скандалу, коли стало відомим, що управа школи зробила слідство в справі обману при іспитах, якого допускалися кадети, щоб забезпечити собі добри успіх, пізніше й офіцерський чин. Щоб не виключати теперішніх кадетів від можливого прийняття їх до війська на підставі правильного побору, а опісля вступу до звичайної офіцерської школи, їхні імена затримані в тайні. Одначе, справа порушена вже в Конґресі, а деякі виключені кадети самі виявили свої імена і почали атакувати шкільну владу за вимушення зізнань під загрозою. Офіцери, які переводили слідство, мали грозити кадетам військовим судом за зламання присяги. Присяга, включає в себе обіцянку дотримання „кодексу чести", який вимагає високого стандарту в поведінці кадетів.

ЗГИНУВ ПРИ ПЕРЕПЛИВАННІ ВОДОПАДУ НІЯҐАРИ

Ніяґара Фоллс, Онт. Канада. — Вилйем Ред Гілл згинув у неділю 5 серпня, коли пробував переплисти водоспад Ніяґари в ґумовій бочці. На березі по американськім і канадійськім боках стояли яких 200,000 осіб, між ними мати й брати, коли 38-літній смілився о год. 3 пополудні пустився плисти в спеціяльно придуманій бочці, яка обіймала 14 менших бочівок внутрі. Після двох з половиною годин бочка виплила з-під водопаду, розбита в кількох місцях, а в ній найдено тільки взуття небіжчика. Вилйем обіцяв своєму батькові при його смерті, що буде сторожем на водоспаді. Він був шостою людиною, що пробувала переплисти водоспад. Трьом його попередникам пощастило переплисти, а двоє згинули. Тіла Гілла ще не знайшли.

ВАНТАЖНИКИ НЕ ХОЧУТЬ ВАНТАЖИТИ МАТЕРІЯЛИ ДЛЯ ЮГОСЛАВІЇ

Ню Йорк. — Вантажники відмовились вантажити кораблів до Югославії, заявляючи, що корабель „Чорногора" бере амуніцію для Росії. Робітники кажуть, що вони бачили на стінах корабля картини Сталіна, російський меч та інші речі, які вказують на зв'язок корабля з Совєтами. Корабельні офіцери відмовилися сказати, що саме вони везуть з Америки до Югославії.

В НЮ ЙОРКУ ЗМЕНШУЄТЬСЯ ПРИРІСТ НАСЕЛЕННЯ

Ню Йорк. — Перший раз в історії міста Ню Йорк можна ствердити, що кількість осіб, які виїжджають із цього міста, перевищує число людей, що прибуває до міста. Це показує статистика за десятиріччя 1940-1950, оголошена Джаном Дж. Бенетом, головою комісії плянування. Аналіза, оперта на Федеральнім цензі з 1950 р., виявляє, що в 1950 р. населення міста дійшло до 7,900,000 і виказує приріст за останнє десятиріччя — тільки на 445,000 — найменший за останні 60 років. Виїзд з міста від 1940 до 1950 рр. перевищив приїзд на 135,000 осіб, які поселилися або на передмістях або в дальших околицях. Статистика виказує, що впродовж згаданого тесятиліття виїхало з міста 750,000 осіб, тобто одна людина на десять, які жили в Ню Йорку в 1940. Ці цифри важні для комісії плянування, бо вони дають підставу до складання плянів для побудови нових шкіл, шпиталів, транпортації й інших передумов життя великого міста.

● Спеціяльну військову частину для О.Н. вирішив створити данський уряд.

В АМЕРИЦІ

● **Порозуміння американських** нафтових підприємств для вивозу нафти закордон одобрив федеральний уряд. До картелю приступило 19 компаній. З уваги на припинення вивозу до Европи іранської нафти, американські підприємства порозумівалимуться щодо країн, в які мають висилати свою нафту.

● **Несподіваний зріст кількости** народин від початку корейської війни виявляє Служба Прилюдного Здоров'я у Вашинґтоні. За перші п'ять місяців війни дітей родилося на 8.4 відсотків більше ніж за попередніх шість місяців. Найбільше народин було в квітні.

● **7,000,000 акрів землі на пашу** наказав уряд додатково призначити в наступному році, щоб збільшити заріз.

● **Департамент стейту** у Вашинґтоні остерігає, що на Філіпінах підготовляють комуністичну революцію тамтешні ґукбалагапи в часі від листопаду ц. р. до травня в наступному році. Це сказано в спеціяльній брошурі про положення на Філіпінах.

ІНФОРМУЮТЬ ПРЕЗИДЕНТА ТРУМАНА в справах оборонної підготовки. Заступник американського представника в Раді Атлантійського Пакту, Чарлз Споффорд, (сидить зправа) зголосився в Білому Домі, щоб здати президентові звіт про дальший проґрес Ради в справах організації колективної оборони Заходу. Біля нього стоїть Томас Д. Кабот, керівник відділу міжнародної безпеки в державному департаменті.

НОВА БОЛЬШЕВИЦЬКА „ЄЖОВЩИНА" В УКРАЇНІ

ЧЛЕН ЮГОСЛАВСЬКОГО ПОЛІТБЮРА ПОВІДОМЛЯЄ ПРО НОВУ МАСАКРУ В ЧОТИРЬОХ ПІДСОВЄТСЬКИХ „РЕСПУБЛІКАХ".

Беоґрад, Югославія, 6. серпня. — Відомий лідер югославських комуністів і передовий член югославського Політбюра, Моше Пеяде, повідомив вчора, що Москва переводить тепер нову, рівнозначну з народовбивством чистку проти „буржуазного націоналізму" в Україні і трьох інших під-совєтських „республіках": Казахстані, Узбекістані і Азербайджані. Піяде твердить, що теперішня чистка своєю масовістю і страхіттями перевищує масове народовбивство в роках 1935-1938, на які припадає й масакра, відома під назвою „Єжовщини". Одним з головних спричинників теперішньої чистки, крім Сталіна, має бути Молотов, який — згідно з твердженням Піяде — в 1935 році був висланий з Москви на Україну та очолював там окрему місію НКВД, яка й керувала кривавим народовбивством, жертвою якого мало впасти понад 3,000,000 осіб. Піяде заявив, що виправдування Москви, мовляв, чистку переводиться проти „буржуазного націоналізму" є брехнею, бо буржуазія вже давно була зліквідована в Совєтському Союзі. Рівночасно з чисткою в Україні, подібну масову масакру ведеться й в згаданих трьох інших республіках. Піяде твердить, що в Казахстані заарештовано і зліквідовано навіть цілий центральний комітет комуністичної партії. Піяде вважає, що це нове масове народовбивство не доконче мусить бути доказом того, що большевики вже цілком втратили глузд, бо божевільні вчинки можуть бути теж наслідком розпачливого положення, в якому, по його думці, опинилася Москва в своїх намаганнях завоювати світ.

СОВЄТСЬКІ ВЧИТЕЛІ НАВЧАЮТЬ НЕНАВИСТИ ДО АМЕРИКИ

Вашинґтон. — Видання за місяці травень-червень совєтського журналу в англійській мові „Навчання Історії", яке наспіло до столиці, виявляє настрій учителів під Совєтами при навчанні молоді. Журнал містить статті, в яких совєтські вчителі,, перейняті партійною комуністичною дисципліною, складають правила для навчання інструкторів. Ці інструктори мають „доказати шкільній молоді спеціяльну аґресивність і загарбницькі наміри американського імперіялізму".

ДЕМОНСТРАЦІЯ КОМСОМОЛУ В СХІДНОМУ БЕРЛІНІ

Берлін, 6. серпня. — В совєтському секторі цеї колишньої столиці німецького Райху започатковано вчора під знаком „миру" серію міжнародніх деманстрацій комуністичної молоді, що вже першого дня перемінилися в демонстрацію проти Злучених Держав і західного світу. Демонстрація формально називається світовим фестивалем миру і вона триватиме до 15-го серпня. У вчорашньому поході вулицями міста та опісля в. демонстрації на новозбудованому стадіоні взяло участь понад — 100,000 молоді, що репрезентували коло 60 національностей, переважно зі Совєтського Союзу та опанованих ним країн. Були теж представники з комуністичного Китаю, Північної Кореї та інших азійських країн. Зі західних делеґацій — найчисленніша була французька, бо нараховувала коло — 2.000 осіб, за якою йшло коло 1,500 італійських комсомольців. В цьому червоному збіговищу мало взяти теж участь шістьох „представників" американської комуністичної молоді, що йшли в поході, несучи американський прапор та транспаранти з проти-американськими гаслами. Під час зібрання на стадіоні промовляв генеральний секретар совєтського комсомолу, Н. А. Міхайлов, виявляючи „незламну віру Совєтського Союзу в перемогу корейського народу натд американськими імперіялістичними аґресорами". Комуно-німецький президент Вільгельм Пік зі свого боку твердив, що „положення в світі є дуже серіозне" бо „англо-американські імперіялісти не зрезиґнували зі своїх воєнних плянів", не зважаючи на їхню „поразку" в Кореї.

МОЛОДЬ З 63 КРАЇН НА НАРАДАХ

Ітака, у стейті Ню Йорк. — Перша Світова Асамблея Молоді зібрала 500 представників молоді з 63 вільних націй до університету Корнелл. На цьому пленумі Асамблея має обміркувати питання, як могла б молодь допомогти Об'єднаним Націям здійснити загальне признання прав людини в світі. Ці наради почалися саме в той час, коли в східній частині міста Берліну зібралася совєтська молодь для ширення ідеї аґресії під маскою миру.

Світова Асамблея Молоді була заснована в Лондоні. Після трирічного підготування по цілому світі молодь з'їхалася тепер в університетті Корнелл на перше загальне зібрання. Її привітали верховні урядовці Злучених Держав, а президент Труман у спеціяльнім листі закликав молодь „здійснювати засади загальної декларації прав людини в усіх краях". Керівник університету Корнелл, Дін В. Маллот, звернув увагу на одночасність зібрань молоді в Берліні і в Корнелл і побажав, щоб двотижнева Асамблея Молоді довела різницю між цими двома з'їздами.

ФРАНКО ПОТВЕРДЖУЄ УЧАСТЬ ЕСПАНІЇ В ЗАХІДНІЙ ОБОРОНІ

Мадрид, Еспанія. — Ген. Франко, шеф теперішнього еспанського режиму, потвердив вчора в одному ітерв'ю, що Еспанія візьме активну участь в західній обороні на випадок совєтського нападу, та що вона вислала б свої експедиційні війська, не чекаючи, аж большевики стануть на Піренеях. Франко твердив, що Еспанія і еспанський нарід мають непохитну волю ставити спротив комуністичній аґресії і вони зроблять це без огляду на американську допомогу, хоча здають собі справу, що ця допомога їм багато полекшила б оборонні завдання. Попереднього дня претендент до еспанського королівського престолу, Дон Хуан, що перебуває в Портуґалії, передав Франкові через післанця особистого листа, закликаючи його до безкомпромісового відновлення монархії та поширення громадянських вольностей.

ЧЕРВОНІ ПРИЗНАЮТЬСЯ ДО ПОРУШЕННЯ ДОГОВОРУ ЩОДО НЕВТРАЛІЗАЦІЇ КАЕСОНҐУ

Вибачаються за помилку, яка більше не повториться. — Очікується позитивної відповіді аліянтів

Токіо, 6. серпня. — Північно-корейське і комуно-китайське командування в Кореї за підписом своїх головних командантів, проголосило радіовідповідь на обвинувачення аліянтського головного команданта ген. Ріджвея в справі порушення договірної невтралізації міста Каесонґ, в якому відбуваються мирові переговори. Комуністи признаються до „помилки", вибачаються і запевняють, що вона більше не повториться. — Випадок трапився минулої суботи, коли прибл. на віддалі 100 ярдів від головної квартири аліянтської делеґації в Каесонґ пройшла компанія комуно-китайських військ, озброєних в рушниці, кулемети і гранати. Негайно після того ген. Ріджвей відкликав свою делеґацію та перервав дальші переговори, узалежнюючи їх продовжування від задовольняючої відповіді і виправдання червоних. На підставі попереднього узгіднення, яке наступило теж після перервання переговорів, обі сторони погодились невтралізувати Каесонґ так, щоби в промірі п'ятьох миль від місця переговорів не було жадного озброєного вояка, за виїмком необхідної для вдержання порядку військової поліції. Комуністи у своїй відповіді, підписаній головними командантами північно-корейських військ і комуно-китайських „добровольців" та переданій через радіо в Пйонґянґ — 24 години після заяви ген. Ріджвея, признаються і вибачаються за „помилку", заявляючи, що вона більше не повториться та що безпосередньо відповідальні за неї будуть прикликані до порядку. Червоні команданти закликають ген. Ріджвея, щоби він знову вислав свою делеґацію для продовжування переговорів в справі перемир'я. З аліянтської квартири повідомлено, що ген. Ріджвей „студіює" комуністичну відповідь і загально очікується, що виправдання червоних буде прийняте і аліянтська делеґація, яка є на поготові в своїй „мировій квартирі" в Кореї, буде знову вислана на переговори, що вже від тижня опинилися на „мертвій точці" суперечностей щодо демаркаційної лінії. З аліянтського боку щераз потверджено дотеперішнє становище відносно демаркаційної лінії на теперішній фронтовій лінії, а не на „безборонній" 38-мій паралелі, як того домагаються червоні.

АЛІЯНТИ ВІДБИВАЮТЬ КОМУНІСТИЧНІ ПРОТИАТАКИ НА ФРОНТІ

Токіо. Комуністичні війська на центрально-східному фронті в Кореї вже другий з ряду день переходили до запеклих протинаступів, але й цим разом були відбиті, з більшими втратами для них. Комуністичні протиатаки почалися минулої суботи на фронтовій ділянції, де аліянтські війська впродовж минулого тижня здобули цілий ряд стратеґічних горбів, посуваючись в напрямку на Кумсонґ. Комуністичні протинаступи почалися теж вчора опівночі, але червона піхота, піддержана артилерією чамарно намагалася виперти аліянтську залогу з її нових оборонних позицій. У зв'язку з цими боями у військових колах висловлюється здогади про можливість закроєного на ширшу скалю аліянтського наступу на тому секторі фронту, з огляду на його стратеґічну важливість, однаково, як для оборони так і для наступу, якщоб мирові переговори в Каесонґ закінчилися неуспіхом. На інших секторах фронту майже не було боєвого контакту, за виїмком кількох припадкових перестрілок між патрулями. Зокрема пожвавлена акція аліянтських патруль була в районах Корангпо і на захід від Йончон. Аліянтська авіяція концентрувала свою акцію на фронті біля Кумсонґ. Інші з'єднання аліянтських бомбардувальників продовжували „спостерігати" рухи червоних військ в запіллі, бомбардуючи їх зосередження, споруди та шляхи постачання. Аліянтська фльота, користаючи з ясної погоди на східному побережжі, продовжувала обстріл ворожих портів, зокрема Вонсан.

ПЛЄВЕН ПІДГОТОВЛЯЄ СТВОРЕННЯ ФРАНЦУЗЬКОГО УРЯДУ

Париж. — Колишній премієр Франції, Рене Плєвен, дістав від президента Оріола доручення поробити відповідну підготовку для створення нового уряду країни, що не пощастило вже двом його попередникам, Маєрові і Пече, а Франція, вже один місяць після інавґурації нововибраної Національної Асамблеї, все ще не має уряду. Плєвен зобов'язався поробити відповідну підготовку, узалежнюючи від неї теж саме створення уряду. Дотеперішні труднощі в цьому напрямку — мають переважно внутрішньо-політичний і партійний характер, бо сильніша в парляменті ліберальна коаліція не може погодитись між собою відносно цілого ряду суспільних проблем, зокрема щодо обов'язкового навчання релігії в школах та щодо зрівноваження цін і заробітних платень. З того користає ліва комуністична і права де-ґолівська опозиції та голосуванням проти або здержанням від голосування не допускають до створення уряду. Труднощі сконсолідування бодай коаліційного фронту збільшуються обставиною, що в осені мають відбутися обласні вибори і з погляду на них жадна з партій не бажала б забирати стновища у внутрішніх справах, які могли б вплинути негативно на відношення виборців.

АЛІЯНТСЬКИЙ ФРОНТ ПІДДЕРЖУЄ СТАНОВИЩЕ КОМАНДУВАННЯ НА ПЕРЕГОВОРАХ

Корея. Спостерігачі стверджують, що аліянтські війська на фронті в своїй масі цілком піддержують рішуче становище аліянтського командування на переговорах в справі перемир'я, зокрема останнє рішення ген. Ріджвея щодо перервання дальших переговорів внаслідок порушення червоними договірної невтралізації міста Каесонґ, в якому відбуваються переговори. Як з початком переговорів між аліянтськими вояками помітне було відпруження та деяка певність щодо можливостей перемир'я, так тепер між вояками висловлюється щораз більше недовір'я та сумніви. Маючи досвід зі зрадливістю та підступом ворожого вояка на фронті, аліянтські вояки в більшості вважають підступом теж теперішні переговори в Каесонґ.

В СЕРЕДУ ПОЧНУТЬСЯ НОВІ АНГЛО-ІРАНСЬКІ ПЕРЕГОВОРИ

Тегеран, Іран. — З кінцем минулого тижня до столиці Ірану прибула нова британська делеґація, з міністром Ричардом Стовкесом на чолі, щоб знову почати переговори в справі нафти. Голова делеґації відбув вже цілий ряд приватних розмов з іранськими представниками, а голова делеґації вчора відвідав премієра Моссадеха та був на сніданні шаха, якому передав цвіти і овочі, привезені з Англії. Все це створює атмосферу „доброї волі", яка може поважно вплинути і на перебіг самих переговорів, відновлюваних за американським посередництвом. Перед переговорами, які мали б початися, члени британської делеґації відвідають ще нафтові поля та рафінерію в Абадан. Премієр Моссадех щераз потвердив в парляменті своє рішуче становище щодо націоналізації, заповідаючи, що він доведе її до успішного завершення, або — зрезиґнує.

В СВІТІ

● **37 ракетних літаків ЗДА** вивантажені в порті Глязґов з американського корабля для країн Атлантійського пакту.

● **100.000 тибетанців і китайців** будують дорогу до Лхаси від східніх кордонів Тибету.

● **Вибухи в чотирьох комуністичних** бібліотеках Парижу приписує французька комуністична преса — де-ґолістам.

● **Кашмір — індійська територія,** що чекає плебісциту, сказав премієр Індії, Неру в телеграмі до премієра Пакістану Алі Хана, попереджуючи — що напад на Кашмір зустріне повний спротив індійських військ.

● **Відновлення дипломатичних** взаємин Етіопії та Італії має на меті візита до Адіс Абеби заступника міністра закордонних справ Італії Джузеппе Брусаска.

СВОБОДА SVOBODA
УКРАЇНСЬКИЙ ЩОДЕННИК UKRAINIAN DAILY

FOUNDED 1893

Ukrainian newspaper published daily exxcept Sundays, and holidays by the Ukrainian National Association, Inc. at 81-83 Grand Street, Jersey City 3, N. J.

Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J on March 30, 1911 under the Act of March 8, 1879.

Accepted for mailing at special rate of postage provided for Section 1130 of Act of October 3, 1917 authorized July 31, 1918.

ПЕРЕДПЛАТА:		SUBSCRIPTION RATES:	
На рік	$10.00	One year	$10.00
На пів року	$ 5.25	One year	$10.00
На три місяці	$ 2.75	Six months	$ 5.25
В Джерзі Ситі і закордоном:		Foreign and Jersey City Rates:	
На рік	$12.00	One year	$12.00
На пів року	$ 6.50	Six months	$ 6.50
На три місяці	$ 3.50	Three months	$ 3.50
Число з понеділка (з англійською частиною):		Monday'sissue (the Ukrainian Weakly, English language supplement):	
На рік	$ 3.00	One year	$ 3.00
На пів року	$ 2.00	Six months	$ 2.00

За кожну зміну дареси платиться 10 центів.

За оголошення редакція не відповідає.

Адреса: "SVOBODA," P. O. Box 346, JERSEY CITY 3, N. J.

АҐРАРНА РЕФОРМА

Минулого тижня в пресі появилося коротке повідомлення, що Злучені Держави Америки плянують зголосити в Економічній і Соціяльній Раді Об'єднаних Націй формальну резолюцію в справі аґрарної реформи в світі, зокрема в тих його азійських, африканських і південно-американських частинах, де ця справа є найбільш пекуча. Американська ініціятива в цій галузі може мати загальне світово-історичне значення.

Не зважаючи на всі засоби модерної техніки, не зважаючи на всі переміни, які з кожним днем заходять в бутті людської спільноти, земля ані трохи не втрачає свого рішального значення „кормительки людини" і в цьому аспекті та в тій залежності проходять чи не всі події в світі. „Мати—земля" — повторюють на всіх мовах всі народи і так вони думають. За здобуття простору і влади на ньому відбувалися чи не всі численні війни в історії, за „землю і волю" спалахували великі революції. Земля є й сьогодні одною з головних, якщо не найголовнішою причиною великих політичних, господарських і соціяльних забурень.

Саме поняття „аґрарної реформи" сьогодні вже скомпромітоване комуністами. Гасло такої реформи було в центрі комуністичної революції в Росії і воно було головною ідейною зброєю в останній китайській громадянській війні. Вміле використання того гасла в пропаґанді перерішило комуністичну перемогу, та це не тільки не розв'язало складної аґрарної проблеми, справи власности, обрібки і використання землі, але ще більше її ускладнило. Сьогодні кожному ясно, що переведена на найширшу скалю зміна власництва землі, її масова колективізація чи роздрібнення, ще далеко не означає „аґрарної реформи". Це була тільки зміна і в більшості випадків, зокрема в колективізації, зміна на гірше.

Пляни американської пропозиції щодо аґрарної реформи в світі в подробицях ще не відомі. Стверджується тільки, що в цьому випадку американським реформаторам йдеться не так про зміни у власництві чи обробці землі, як про зміни у відношенні людини до землі і землі до людини. Идеться насамперед про практичну розв'язку проблеми давнього і щораз більшого „голоду землі", якого не можна розв'язати ані большевицьким самодурством „колективної власности", ані роздрібненням акрів на одиницю, вже хочби тому, що на тій землі є щораз більше людей. Розв'язка мусить бути далеко основніша і глибша.

З дотеперішніх загальних інформацій про американські пляни світової аґрарної реформи відомо, що американські проєктодавці не думають підходити до цеї справи шабльоново та створювати якийсь один теоретичний принцип, що мав би бути ліком і розв'язкою цілої тої наболілої і заплутаної проблеми. Американці не вірять, що такий шабльон можна створити. Вони вважають, що аґрарна реформа це справа індівідуального порядку в широкому маштабі. Земельну реформу треба переводити навіть відносно поодиноких областей і районів. І цю реформу можна буде перевести, як пощастить встановити цей основний принцип не щодо власности чи обрібки землі, але щодо відношення між землею й людиною. Американці вважають, що такий практичний принцип можна вивести з дотеперішнього багатющого досвіду в тому відношенні.

Сміло можна твердити, що коли б Америці пощастило розв'язати цю складну проблему, то цим вона допомогла б світові зробити основний крок в напрямку до його щастя.

Осередки народного життя

Оголошення, поміщувані в українських газетах українськими товариствами й організаціями, мимохіть викликують у читача запит: В якому домі ця або та імпреза відбувається. Не треба багато часу, щоб довідатись з таких оголошень, які поодинокі громади мають українські доми. Тому, що український дім звичайно дає приміщення українським товариствам, швидко можна завважати, в яких містах існують більші українські центри. У такий спосіб можна ствердити, що Филаделфія, Дітройт, Шікаґо, Нюарк, а навіть Бруклин та Джерзі Сити постаралися за свої постійні осередки для плянового розвитку українського життя, плекання українського мистецтва, влаштовування українських маніфестацій.

Головна і найстарша центральна народна організація американських українців, Народний Союз, зі своїми бюрами, книгарнею й друкарнею і щоденником „Свобода" приміщений біля Ню Йорку припадково, коли в 1911 році закуплено в Джерзі Сити власний дім. Сама „Свобода" від січня 1907 року містилася в Ню Йорку. Заки її перенесено туди зі Скрентону, у Пенсилвенії, переведено поважну нараду чільніших громадян, куди перенести українську газету: до Пітсбурґу, чи до Ню Йорку. Про Джерзі Сити тоді мови не було, хоч у Джерзі Сити „Свобода" побачила денне світло 1893 р., звідки її перенесено до Скрентону.

Рішальним мотивом перенесення „Свободи" зі Скрентону до Ню Йорку, а не до Питсбурґу було переконання, що Ню Йорк повинен стати головним осередком українського життя в Америці, хоч тодішня українська громада в Ню Йорку була ще незорганізована.

Розвиток пізніших подій виказав, що думка тодішніх українських піонерів була правильна, бо само значення міста Ню Йорку піднесло місцеву українську громаду до ключевого становища. Звідти можна було надавати напрям усій громадській роботі довгі роки. Інші, менші українські громади звичайно наслідували добру працю провідної громади, а ті, що час від часу ставали з нею до конкуренції, зовсім на цьому не тратили, бо мали нагоду зміряти свої сили.

З приходом теперішньої нової української іміграції, українсько-американська спільнота в Америці найшлася без однієї провідної громади. Ню Йорк, дивним збігом обставин, втратив свій осередок в колишнім Українськім Народнім Домі, а наслідок цього такий, що в Америці немає тепер однієї української громади, яка пляново давала б провід іншим громадам. Культурні сили, які приїхали у великому числі до метрополії світу, не мають відповідного місця, щоб виказати свої таланти.

Відповідний рух за створення культурного центру через придбання нового Народного Дому натрапив на непередбачені перепони. Це виявилося на спеціяльнім зібранні в Бетговен Голл, 30 червня, бо розмірно невелика кількість (130) громадян не могла викресати з-поміж себе запалу до великого діла. На щастя ті, що прийшли, не опустили рук, ухвалили те, що треба було, дібрали нових людей до існуючого Комітету Українського Народного Дому і ухвалили йти вперед.

Українська громада Ню Йорку приходить поступово до пізнання, що вона не всилі піти проти свого призначення і повинна достосуватися до вимог історичної хвилини. Треба надіятися, що інші українські громади в Америці — наразі моральною заохотою підтримають нюйорські одиниці і товариства, що взялися за відбудову осередку в майбутнім новім Українськім Народнім Домі.

Астрономічна контрреволюція

„Природа", орган совєтської Академії Наук, свого часу повідомила, що совєтські астрономи проголосили війну на смерть і загладу астрономічній контрреволюції Заходу, що проявляється насамперед в теорії „так званої відносної космології" та „реакційно-ідеалістичній теорії про завершене поширення всесвіту". Власне, безпощадну війну цій астрономічній контрреволюції проголошено ще в грудні минулого року на одному зібранні совєтських астрономів в Ленінграді. Тепер виринає ще проблема зброї і амуніції, що її плянується здобути в тягу „повної дискусії над проблемою початку соняшної системи, з огляду на існуючі гостро-протилежні погляди", як це стверджується в згаданій резолюції совєтських астрономів. В тій самій резолюції встановляється відразу такі фронтові дії проти астрономічної контрреволюції: „Релятивістичні (зглядні) концепції треба розглядати як вияв плазування перед реакційною наукою буржуазного Заходу" та що „є необхідним невтомно розкривати цей астрономічний ідеалізм, що допомогає клерикалізмові; для зрівноваження буржуазної космології, совєтська наука мусить поширити свою працю на райони поза галактику (Молочний Шлях) і дати матеріялістичне виявснення чергових переміщень в спектрі галактику та інших феноменів Молочного Шляху".

Все це добре відомі речі втаємниченим астрономам, але складні для пересічного загалу. Тому ці астрономічні революційні і контрреволюційні облаки пробував розоблачити в одному з недільних видань Таймсу такий авторитет в астрономічних справах, як Волдемар Кемпферт.

Идеться насамперед про теорію релятивности (відносности), головним речником якої є відомий вчений, Айнштейн. Ще в 1938 році совєтська Академія Наук засудила цю теорію як контрреволюційну, домагаючись повороту до „чесного у відношенні до Маркса матеріялізму", що обстоює безконечну машину всесвіту Нютона. Тимчасом, теорія відносности вважає універс. не машиною, але проблемою вищої ґеометрії. Вона не є матеріялістична і тому вона не вміщується в марксівську філософію, і тому вона є контрреволюційна.

Проте, контрреволюцію легко причіпити і „доказати" на землі, але з небом то вже справа друга і складна. Сонця, місяця чи якого іншого сатурна не можна ані розстріляти ані вислати на Сибір, якщо він не схоче крутитися в такому напрямку і порядку, як це передбачує комуністичний плян.

Д.

М. Д.

Українська „Біла Книга"

Недавно було надруковано у „Свободі" статтю, під заг. „Політична Необхідність". Автор статті поінформував, що у Канаді, у зв'язку з урочистими поминками св. пам'яті Головного Отамана Симона Петлюри, з приводу чвертьстоліття з дня його смерти, Жидівський Канадійський Конґрес, зглядно його голова п. Дж. Ірвінґ Ельбавм, склав заяву, повторюючи старі обвинувачення проти С. Петлюри та Українців, як спричинників жидівських погромів.

Автор статті справедливо відкидає ці обвинувачення, — вказуючи на джерело й дійсних надхненників подібних антиукраїнських акцій, якими без сумніву є большевики. Але одночасно вказує, що є абсолютно необхідним в інтересі правди і в інтересах українців а також і жидів, видати спеціяльну брошуру — якусь „Білу Книгу" — англійською та іншими мовами, де належить з'ясувати цілу справу і покласти край брехні, яка заторкує честь українського народу і без жадної потреби загострює стосунки між двома народами, що століттями жили поруч себе в мирі й добрій злагоді, не зважаючи на різницю психології, побуту, та економічних відносин.

З приводу цієї статті хочемо зазначити наступне: видати таку брошуру й відповідно поширити її є крайна необхідність. Належало це зробити уже давно, але нині, у зв'язку з актуалізацією укр. справи, — треба сподіватись поновних большевицьких напастей — в цьому ж дусі. Правда, поважні жидівські кола уже давно з'ясували собі характер і причини сумних жидівських ексцесів, що мали місце на Україні в 1919-20 рр., і знають дійсних спричинників цих явищ, але все-ж, серед загальної маси жидівства є не мало людей непоінформованих, що безкритично приймають подібні наклепи.

Підступна большевицька тактика

В цій справі взагалі мусимо собі пригадати большевицьку тактику: бажаючи когось знищити, вони пляново — (зазначаємо: не випадково, а пляново, — для цього існують спеціяльні штаби) — придумують певні обвинувачення, гасла, карикатури, якими мають користуватися — преса, офіційні совєтські чинники і всіх родів пропаґанда, при чім провадиться усе це так систематично й уперто, що звичайний совєтський (і навіть не совєтський) обиватель несвідомо сприймає ці гасла і ними „автоматично" мислить і висловлюється. Напр., для Англії існує відомий вираз: — „туполобі лорди", для Америки — „акули Вол-Стріту", — для МекАртура. Трумана — „підпалювачі війни" і т. д. Що таке отой „Вол-Стріт" — чи це справді якийсь віл чи інша мара, 90% совєтського обивательства зовсім не знає, включно із знаменитими „доярками" і „свиноматками", що виступають в імени „трудящих" з політичними промовами і вживають цих виразів.

Що торкається нас, українців, то большевики на протязі тридцятьлітньої боротьби з народом українським вживали різних „гасел", відповідно до ситуації й обставин. Так, коли їм ходило про те, щоби у 1917-18 роках повалити Центральну Раду, то вони не вживали іншого виразу, як „буржуазна Центральна Рада". Це тому, — що в той час, розгару російської революції, — „буржуй", „пан", „поміщик" були найбільш непопулярні поняття. А Генеральний Секретаріят Центральної Ради (назва міністрів з часів старих — гетьманських) — вони називали Генеральський Секретаріят, — знов таки тому, що тоді всяке начальство — генерали, губернатори, міністри — це був „старий режим", який, згідно з поняттям темної маси, треба було нищити, валити.

Отже, замисливши знищити вождя Української Нації, — большевики, без сумніву, добре обмірковували під яким — „гаслом" це зробити, щоби не поразити проти себе світового суспільства за вбивство людини, що боролася з комунізмом-большевизмом. То ж було винайдено „гасло", було вислано аґента із стислими інструкціями і було доручено захищати Шварцбарта нікому іншому, а лідеру комуністів Торесу. Тоді, 25 літ назад, на цей останній момент якось не було звернуто спеціяльної уваги, але нині, коли всім відомо хто такий Торес, картина стає особливо ясною.

З тої пори обвинувачення українців у погромництві стає своєрідним „Вол Стрітом" у большевицькій антиукраїнській пропаґанді. І кожний український діяч, якого намічено знищити, є націоналіст, фашист і одночасно погромщик. Нищення фізичне провадиться впарі із знищенням моральним. І це стосується не тільки українців, — у комуністів кожна видатна особа, яку треба знищити, це — не лише ворог большевиків, але „ворог народу", а крім того, шпиг на користь якоїсь чужої держави, якій „продавав", розуміється за великі гроші, військові таємниці, в чім і „признався".

Все ж таки щодо українців — большевики вигадали особливо отруйне обвинувачення, граючи на почуттях людей, які — не знаючи ближче обставин, схильні безкритично, з чисто чуттєвих мотивів, приєднуватися до всяких наклепів.

Тому нині дійсно є конечним зайнятись виданням, що з'ясувало б принаймні перед головнішими чинниками світової політики справжній стан речей.

Большевики головні спричинники усіх погромів

Тим більше, що зробити це не так тяжко. Передовсім є одна річ, яку треба з особливим притиском представитя перед очі цілого світу. А саме — головними погромщиками — і родоначальниками погромництва жидів підчас і після російської революції 1917 року — були саме — большевики. Бо хто ж кинув на цілу Росію страшне гасло: „грабь награбленное!", хто „узаконнив" грабунок всякого майна — скарбового, військового, поміщицького, „буржуйського"? Хто створив добу „воєнного" комунізму і причинив добу — „горожанської війни", під-час яких жадних законів не існувало. І чи-ж не диво, що в тій добі, об'єктом грабунків і нападів стали також жиди, які, в очах маси, завжди були багачами і „буржуями". І хто ж це робив? Власне, ті босяцькі й хуліґанські елементи, оте міське й містечкове шумовиння, що перше оголосило себе большевиками й стало під червоні прапори.

Отже є безперечним фактом, що ідейними й фактичними провідниками всіх насильств і погромів у всеросійському маштабі, а в тому і погромів жидівських, — є російські большевики і треба усього відомого большевицького нахабства і цинізму, щоби підкинути ці обвинувачення українству.

Бо яка була постава України супроти большевицької революції в добі воєнного комунізму в Росії? Постава була і є відома цілому світові: — **Україна була в той час оазою й заборолом спокою і миру.** — Український народ, як народ статечний і хазяйновитий, — не піддався на грабіжницькі гасла большевиків, а Українська Центральна Рада своїм авторитетом і зарядженнями владно утримувала повний порядок. В наслідок цього, як відомо, в рр. 1917-18, на Україну — до Київа та всіх її міст, прямували безконечні потяги російського обивательства зі всіх кінців Росії, щоб урятуватися від большевицького хаосу й небезпеки. І лише тоді, коли большевикам вдалося опанувати Україну і знищити її владу, тут почався принесений загальний хаос, розбій, а в тому й жидівські погроми.

Книжка А. Марґоліна — цінний документ

Про це яскраво свідчать численні документи тої доби, а між ними особливо цінний документ — ціла книжка відомого жидівського діяча Арнольда Марґоліна, під назвою: „Украина и политика Антанти" — російською мовою.

А. Марґолін — видатний правник і захисник прав жидівського народу ще за царських часів. Свою книжку — „Україна і політика Антанти" автор написав і видав, так би мовити, по горячим слідам, ще у 1922 році, під свіжим враженням подій на Україні. В ній багато безпосередніх особистих спостережень і ціла низка автентичних документів. Ці документи — це накази цивільної і військової укр. влади, головно з року 1919-го, що мали на увазі передовсім охорону життя і майна жидівського населення. Між ними — накази Головного Отамана С. Петлюри, Голови Директорії — В. Винниченка, Головного Команданта — М. Омеляновича-Павленка, і т. д., і т. д. Коротких виїмків із цієї книги досить, щоб яскраво представити усю брехливість і тенденційність наклепів про українське погромництво. Навпаки, усі ці накази є наслідок хаосу, провокації й хуліґанської атмосфери, принесених на Україну большевиками. До них — Центральна Рада й українська влада зовсім не мали потреби у видаванні цілого ряду подібних наказів.

В цій книжці А. Марґоліна є немало сторінок, які говорять взагалі про високий рівень політики Центральної Ради і дальших українських урядів у відношенні до національних меншостей. Існування спеціяльного міністра жидівських справ, що мав своїм завданням кожночасно стояти на сторожі інтересів жидівського населення — інститут відомий тільки в Українській Народній

(Закінчення на стор. 3)

Г. Сова

НА ДАЛЕКІЙ КОЛИМІ

6)

Можна уявити настрій моєї сім'ї, коли вона довідалась про цю нову трагедію зі мною. Замість того, щоб чекати на мій приїзд, вони дізналися, що я залишаюся в'язнем на Колимі ще на десять років. Крім скарги до верховного прокурора, я одночасно подав скаргу до прокурора концтаборів Колими. — Тут я виклав усе те, що тільки було на душі, просто кричав, що зі мною роблять...

Ця скарга подіяла: 8. січня 1940 р. був я звільнений з-під варти. Я став вільний!.. Чи щось каже?..

Алеж у колимських таборах не так, як у інших місцях ув'язнення, а тому звільнитися тут це ще не значить — їхати додому. Спочатку треба одержати пашпорта, а тоді можна думати і про від'їзд, за умовою, що тебе відпустить та господарча організація, де ти працюєш. Звільнення мене застало за 450 кілометрів від Магадану, де видаються пашпорти та перепустки на від'їзд з табору додому.

Проїхати зимою у відкритій грузовій машині таку віддаль при 50-60 ступенів (Цельзія) морозу — значить ризикувати життям. Все це я відклав на весну.

З квітня по червень я оформляв пашпорта (це ціла складна процедура). Видається він політв'язням лише на один рік, за серією, що має назву — „ДУМ" (цього символу не розгадаю). Цю назву добре розуміють органи НКВД і залишатись з цим пашпортом у великих містах можна тільки на одну добу. Але й пашпорт одержати — це другорядна справа: Найтяжча річ для колишнього політв'язня — виїхати з Колими. Закон в СССР про закріплення до виробництва робітників, а тим більше фахівців, тримався тут на Колимі дуже міцно. Крім цього, загальна традиція в НКВД тут така, що кожний звільнений зобов'язаний попрацювати вільнонайманим два-три роки. Матеріяльні умови давались непогані. Після звільнення я працював економістом при головному шляховому управлінні, одержуючи 900 карбованців на місяць (дві нормальні інженерні платні в краю). Саме життя для вільнонайманих тут набагато дешевше проти домашнього — все нормоване і в достатній мірі.

Мене ж це все не спокушало, бо туга за батьківщиною та родиною затьмарювала все. А тут знову перешкоди та ще й великі. Існує в СССР негласний закон, що політв'язні після відбуття кари не можуть їхати на місце свого постійного мешкання. Нам, українцям, пропонували Астраханську область, або Казахстан. Що у мене, як українця, може бути спільного з Казахстаном?. Це теж зветься „совєтським правосуддям", коли людина відбула кару (яку і за що?) і повинна стати знову повноправним громадянином, а їй дається право їхати тільки на чужину. Це значить: добити в'язня зовсім, бо він через це — може остаточно втратити сім'ю, рідних, рідний куток, не згадуючи вже про найдорожче — духово-національне, про батьківщину.

Яким же чином зміг я попасти на батьківщину? В цій важливій справі допомогла моя додаткова кара — 10 років, що я одержав тут. Звільняючи з-під варти, НКВД видало мені дві довідки: одну, що я відбув кару три роки і звільнений ще 25 серпня 1939 року і другу, що з 25 серпня 1939 і до 8 січня 1940 р. був під слідством, а потім був реабілітований (виправданий). Оця то друга довідка і дала мені щастя одержати дозвіл виїзду на батьківщину, себто цілком виправдалось народне прислів'я: „коли б не було нещастя, то не бути і щастю".

Не раз уже писалося, що в 1937 р. арешти в СССР набрали таких великих розмірів, що мільйони людей потрапили за ґрати без ніякої провини з їхнього боку. З 1939 р. поступово проходить чад „єжовщини". Переглядаються справи підсудних і мільйони звільняють з-під варти. Ті всі люди сиділи в тюрмі цілими роками і від цього зазнали незаслужених матеріяльних збитків. Виходило б, що держава повинна була повернути мільйонові збитки трудящим. Що ж робить Совєтський Союз? Замість того, щоб цілком прийняти на себе ці законні вимоги своїх громадян, уряд доручає Верховному Судові СССР виступити з офіційним роз'ясненням, що особи, які перебували під вартою і пізніше були виправдані, одержують грошову компенсацію в розмірі тільки двох місяців заробітної плати, незалежно від їхнього часу перебування у в'язниці чи в концтаборах. До тієї категорії громадян належав і я: з 25 серпня 1939 р. по 8 січня 1940 р. (4½ місяців) я просидів під вартою. Це давало мені повне право одержати двомісячну нагороду (компенсацію) за безпідставне тримання під вартою. Але одна справа видавати закони, а інша — виплачувати гроші, та тим більше на Колимі, за 14 тис. кілометрів від Москви. Куди я не звертався з цим питанням, мені скрізь відмовляли з різних причин. Тоді я добився авдієнції у прокурора в м. Магадан, який мене звільнив від 10-річної кари. Він прийняв мене ввічливо і дав дослівну відповідь: „За Вами цілком законне право одержати двомісячну грошову платню, але ж шкідники тут на Колимі провели таку велику працю, що зараз нема ніякої економічної можливости задовольнити всіх вимог потерпілих громадян, в тому числі і вас".

Це мені коштувало 1800 карбованців і я так і виїхав, не одержавши їх, несказанно радий, що Колима остається вже позаду.

(Кінець)

НЮЙОРСЬКІ ПОЛІЦІЯНТИ ОРГАНІЗУЮТЬ СВОЮ ЮНІЮ

Ню Йорк. — Майкел Квіл, голова юнії транспортових робітників, повідомляє, що вже 3,000 поліціянтів зголосилися в члени окремого відділу юнії, яка буде заінкорпорована впродовж одного місяця. Поліціянти заявляють, що їхня юнія виключає страйк, як засіб боротьби за кращу долю членів.

ЧИТАЙТЕ УКРАЇНСЬКІ КНИЖКИ І ГАЗЕТИ. БО ЧАСТЕ ЧИТАННЯ ВЕДЕ ДО ПРОСВІТИ, А ПРОСВІТА—ЦЕ СИЛА

М. Приходько, Торонто

ВІДПОВІДЬ АБРАМОВИЧУ І СПІВАВТОРАМ

(Копія листа, надісланого автором до редактора „Ню Йорк Таймс" 14. 7. 1951)

(Копія листа, надісланого автором до редактора „Ню Йорк Таймс" 14. 7. 1951.)

Я прожив на території СССР 24 роки, три роки з того я перебував у в'язниці й сибірському концентраційному таборі, де зустрічався і розмовляв з тисячами людей різних національностей, що заселюють СССР. Я інтересувався питанням російської політики і студіював їх. Так само я був свідком подій двох німецьких інвазій на Схід.

Все це дає мені підстави ствердити, що лист під назвою „Рашес гісторі", вміщений в Ню Йорк Таймс (8 липня 1951) за підписом Р. Абрамовича, А. Керенського і групи інших провідників російської еміграції, є намаганням здезорієнтувати американську думку і захистити інтереси російського імперіялізму.

Я не сумніваюся, що автори листа є противниками російського комуністичного режиму, але одночасно з тим вони, не менше ніж Політбюро, заінтересовані в збереженні великої, неподільної російської імперії за всяку ціну. Вже хоч би з цієї причини їхні поради американцям в справі політики на Сході не можуть бути об'єктивні.

В газеті „Социалистический Вестник", з лютого 1950 р., один з авторів листа — Р. Абрамович, писав на адресу Політбюро: ...„Вони деспоти і тирани, диктатори і кати; вони винні в багатьох злочинах проти народу, але невинні в одному — вони не є розділювачами Росії".

Другий з співавторів листа — А. Керенський, в тому ж „Социалистическому Вестнику" в свій час заявляв, що він поклонився б перед Сталіном, якщо б той забезпечив інтереси Росії від Ленінграду до Дарданелів і Сахаліну і дав народові волю.

Автори листа напевно погодяться з тим, що імперії віджили свій вік, вони можуть виправдати історичну закономірність розподілу британської, французької, австро-угорської імперій, але вони ніколи не погодяться з розподілом російської невільницької імперії на вільні держави поневолених Росією народів. „Ліпше лихий диктатор ,ніж різати живе тіло Росії", — заявляв не так давно один з авторів листа — А. Керенський. Така імперіялістична концепція провідних авторів листа, на мою думку, позбавляє їх права називати себе і своїх однодумців „прогресивними і ліберальними демократами". Вона позбавляє їх права виступати в ролі дорадників справді прогресивних і ліберальних Злучених Держав Америки.

Критикуючи цілком правильне твердження секретаря стейту Діна Ачесона про аналогічність кремлівської політики з російською національною традицією, автори листа вказують на те, що російський демократичний Тимчасовий Уряд, створений в березні 1917 року (очолюваний Керенським) відмовився від будьякої експанзії, анексій, погодився на незалежність і самовизначення всіх народів і зокрема Польщі.

На таку політику Тимчасовий уряд міг погодитися не тому, що ним керували благородні принципи демократії, а лише тому, що в той час він не мав мілітарної сили, щоб придушити стихійну силу національно-визвольного руху у всіх дев'яти новостворених національних республіках. Тимчасовому урядові необхідно було зберегти сили, щоб за всяку ціну не допустити до відокремлення України від Росії, з огляду на її виключне значення для економіки російської імперії. Російський Тимчасовий Уряд ні в якому разі не хотів погодитися на відокремлення України.

Під час переговорів поміж урядом новоствореної Української Демократичної Республіки і Тимчасовим Урядом Керенського, представник Керенського „демократ" Церетеллі заявив: „Щоб зберегти велике ціле, (Російську імперію) ми не задумуємося над тим, щоб знищити мале (Україну)".

Тою ж лінією пішов і спадкоємець Керенського — Ленін, — він виконав загрозу Церетеллі: прийшовши до влади, він негайно кинув на Україну майже всі свої мілітарні резерви. Головнокомандувачу — Антонову-Овсієнко він дав такий наказ: „Обіцяйте українцям буквально все, що вони захотять: коли закріпимося там, будемо діяти по своєму."

Ця і подібні агресивні акції Леніна ,скеровані на реставрацію російської імперії, не тільки не зустрічали будького спротиву російської публічної опінії, але завжди знаходили в неї підтримку і оправдання... Отже, твердження авторів листа: „Навіть режим Леніна... був примушений російською публічною опінією відмовитися від агресивних і експансіоністських тенденцій", — є неправдивим.

Ми не знаємо також прикладів, щоб будь-хто з представників російської нації ,не тільки на території СССР, а навіть на еміграції, запротестував проти панування Росії над 110-130 мільйонів народів неросійської національности, що силою включені до складу СССР. Зате відомий інший багатозначущий приклад: по закінчення другої світової війни більше ніж 6.000 біло-російських емігрантів — „демократів" повернулося добровільно з Франції служити новому російському цареві — Сталінові. Можна не сумніватися ,що до цього заохотили їх теренові осягнення російської імперії.

Причиною такого яскравого компромісу поміж червоним Сталіном і білими емігрантами російського походження є спільна їм ідея — дика ідея російського месіянізму. Вона народилася в російському білому царстві і поширювала свої інтенції відповідно до розростання російської імперії. Ось що пишуть носії ідеї російського месіянізму закордоном: „Росія, не сьогоднішня, а прийдешня, буде тим освіжуючим вином, що зможе віджививити вичерпаний світ. Тільки Російська Надлюдина, — носій нового солідаризму зможе врятувати гуманість."

І далі:

„Віками ми створили високий культурний тип, що його не можна знайти ніде в світі..." (Календар Національно - Трудового Союзу — Солідаристи, Мюнхен, 1948 р.)

Такі ж твердження ми легко можемо відшукати і в різнородних публікаціях Політбюро.

Автори листа стверджують: „Сталін не є інструментом в руках російського народу." Це правда, але правдою є також те, що Сталін не міг би втриматися на троні без підтримки російської нації, імперіялістичні традиції якої він продовжує. Як би ж інакше — він грузин — міг залишатися так довго володарем росіян?

Ось два яскраві докази цього:

На бенкеті Перемоги в Кремлі, 24 травня 1945 року, Сталін проголосив тост:

„Я п'ю за російський нарід — найвидатнішу націю СССР. Віра російського народу в совєтський уряд, була вирішальною силою, що забезпечила нашу силу і перемогу. Я дякую російському народові за довір'я." Очевидно, Сталін не мав підстав сказати те саме на адресу інших національностей, що складають приблизно 60% всього населення СССР.

І другий багатозначучий факт:

Під час другої світової війни російських протикомуністичних партизан не було, в той час, коли партизанська боротьба проти Росії набула великих розмірів (і активно є навіть тепер) на території поневолених Росією народів — на Україні, Польщі, Білорусі, Балтиці, Півн. Кавказі і ін. Росіяни мали тоді можливість боротися з деспотією Сталіна, але цієї можливости вони не схотіли використати.

В своїй цікавій і особливо актуальній сьогодні книзі — „Тоталітарна імперія" — Едмунд А. Валш пише ,що мільйони росіян прийняли „АВС комунізму", він проводить також історично-правдиві аналогії поміж російським національним і совєтським імперіялізмами.

Але автори листа стверджують: „Так, керівництво комуністичної партії не можна вважати за національне керівництво Росії". З цим неможна зовсім погодитися, якщо візьмемо до уваги, що згідно з офіційними совєтськими даними за 1939 рік, в складі комуністичної партії СССР було 71% росіян, в той час коли росіяни складають приблизно 46% всього населення СССР. В той же час, в концентраційних таборах СССР в'язнів російської національности є не більше 5-8%. Зате росіяни, майже виключно, входять до складу охорони таборів. Я знаю це з власного досвіду за час перебування в сибірському концентраційному таборі.

А поза тим в кожній з 16 „національних республік" СССР генеральними секретаріями ЦК компартії (фактично верховна влада) є росіяни. Очевидно, люди російської національности дали більші докази вірности комуністичному урядові Росії ,ще від часу, коли вогнем і мечем розгромлювали новостворені в революції 1917 року демократичні національні республіки, — аж до повної вірности Сталінові під час другої світової війни.

Автори листа „стривожені", тим, чи не віщує заява Дін Ачесона в Комітеті Закордонних Справ 26 червня ц. р. нового курсу в американській політиці по відношенню до Росії. Вони бояться, щоб ця зміна не привела до розпаду російської імперії у випадку збройного конфлікту СССР з Заходом. Тому вже сьогодні вони пропонують „Федерацію вільних і рівних націй" майбутньої Росії, скромно називаючи їх „національними меншинами Росії". Вони не згадують про те, що ці „національні меншини" складають близько 60% всього населення СССР.

Ця переважна частина населення СССР, в подавляючій більшості, наставлена вороже до російської червоної чи білої імперіяльної політики. Вона прагне до створення справді демократичних держав на своїх етнографічних територіях. Населення „національних республік" СССР не вірить Москві червоній чи білій і не хоче панування Москви на своїх землях.

Досвід 24-річного перебування в СССР дає мені підставу сказати, що заява секретаря стейту Дін Ачесона від 26. 6. ц. р. і Ваша редакційна стаття „Реалізм ебаув Рашія", 28. 6 ц. р. є цілком правильною оцінкою російського імперіялізму царських і сталінських часів.

Час імперій відійшов за поріг історії. На світі лишилася лише деспотична Російська імперія, яка за 500 літ свого існування, стартувавши з території невеликого московського князівства, спромоглася нав'язати свою рабовласницьку систему майже половині населення земної кулі. Сьогодні вона хоче нав'язати таку ж систему всьому світові.

Але не зважаючи на свою ілюзорну ціль, російська імперія має в собі велику руїнницьку силу, яка у випадку збройного конфлікту неминуче призведе імперію до розвалу. Цією силою є поневолені Росією народи, що будуть активними аліянтами Заходу, якщо Захід запевнить їм не тільки звільнення від комуністичної тиранії і її економічної системи, — а й право національної незалежности на їхніх етнографічних територіях.

На таку ж незалежність може претендувати і російський народ, але тільки на своїй, а не на чужій території.

Політика, що веде до розподілу рабовласницької імперії, до волі і незалежности різних національностей, силоміць об'єднаних сьогодні в СССР, є єдино-правильною і згідною з Деклярацією Незалежности Америки 1776 року, та з принципами Атлантійської Хартії. Вона повинна знайти підтримку від усіх російських демократів, вона не перешкоджає росіянам „битися за політичну свободу" і не може „змусити їх до згуртування навколо Сталіна".

І якщо автори листа „Рашес гісторі" справді не є прихильниками імперіяльної політики Росії майбутнього і справді мають демократичні наміри до народів поневолених Росією, вони не мають підстав „бентежитися" Вашою редакційною статтею „Реалізм ебаут Рашія".

ВІСТІ З УКРАЇНИ

(Нотатки з совєтської преси)

НА МІСЦІ МИХАЙЛІВСЬКОГО МАНАСТИРЯ — ХМАРОДЕРР

У Києві на території, де давніше стояв Михайлівський манастир, совєти запроєктували спорудження „висотного будинку", що в ньому має розміститися державна публічна бібліотека Академії наук УССР. Проєкт споруджуваного будинку дали архітектори проф. Є. І. Катонін, С. І Северін, В. І. Гопкало. Обсяг запроєктованого будинку — 300 тис. кубічних метрів. Будинок має бути облицьований білим мармуром, українським ґранітом та керамікою. Висота центральної частини має виносити 100-110 м., тобто — як уже порахували большевики — на 30 м. вище дзвіниці Києво-Печерської лаври. В 1956 р. закінчиться будова першої частини дому і буде здано до експлуатації 17 приміщень.

В книгосховищах публічної бібліотеки УССР, яка є четвертою по величині в СССР, зібрано 4,8 міл. книг і журналів. Нове книгосховище розраховане на 10 міл. книг та журналів і 2 міл. прим. газет.

Михайлівський манастир большевики зірвали в 1934 р. „для правильнішого розплянування міста". Манастир був розміщений на одній з найвищих географічних точок Києва, був одним з цінніших культурних надбань України.

„РАТИФІКАЦІЯ ОБМІНУ"

5. 6. в Варшаві надзвичайний посол СССР А. О. Соболєв та міністр зак. справ варшавського уряду С. Скшешевскій обмінялися ратифікаційними грамотами договору про відомий обмін ділянками державних територій. При нагоді опубліковано, що згаданий договір був складений у Москві 15 лютого 1951 р. та ратифікований президією верховного совєту СССР і президентом Бєрутом 28 травня 1951 р. Навіть у комунікаті про обмін ратифікаційними грамотами — отож уже по засіданні президії верховного совєту — офіційно не означено, про які „ділянки державних територій" в договорі йде мова.

ПРОПАҐАНДИСТИ

У Львові при обкомі КП(б)У розпочали свою роботу місячні курси пропаґандистів з участю 500 курсантів, в тому 37 викладачів вечірніх районних партшкіл, 50 лекторів міськомів і райкомів партії, 170 консультантів, 140 керівників гуртків для вивчення „Короткого курсу історії ВКП(б). У Станиславові на подібні курси притягнули 371 чо-

„ВСЬОМУ СВІТУ ВІДОМО..."

22 червня — десяті роковини від початку німецько-совєтської війни — совєтська преса в Україні відзначила низкою статтей, в яких відповідальність за вибух війни складається на західні держави й остерігається їх від „наступної авантюри". В передовій „Радянської України" з того дня сказано: „Всьому світу тепер відомо, яку ганебну підступну ролю в організації антисовєтського походу Гітлера відіграли імперіялісти ЗДА, Англії та Франції. Підготувавши і розв'язавши цей похід, маґнати Вол-стріту та Сіті з нетерпінням чекали падіння СССР. Та не вийшло. Під натиском народніх мас правлячі кола в Америці та Англії змушені були вступити в антигітлерівську коаліцію..." Академік Є. Тарле, відомий совєтський історик, який з неласки вибився вгору на місце Іловайського, написав обширну статтю, в якій остерігає західні держави від долі Карла XII, Наполеона, Гітлера, мовляв, їх перемогли не голод та московський холод, як це говориться, а російський військовий геній.

Про відомий договір Молотова з Ріббентропом 1939 р., що викликав війну, не згадується.

(У. Думка)

Українська „Біла Книга"

(Закінчення зі сторони 2)

Республіці — і в жадній іншій державі. Здається, він не говорить про вороже відношення українців до жидів. І також моменти, які взагалі майже невідомі серед українців, а які тепер варто пригадати. Так, напр., Марґолін згадує, що в 1905 році прокотились по Росії (а в тому й по Україні) хвиля демонстративних жидівських погромів, як реакція проти маніфесту з 17 жовтня 1905 р., що надавав певні свободи населенню, в тому й жидам. Ці погроми улаштовувала переважно сама ж поліція, спираючись на численне міське шумовиння. Отже в одному місті на Україні, а саме в Лубнях, на Полтавщині, організувався спеціяльний комітет, щоби на випадок чого, не допустити до погрому. Тодішня російська влада цей комітет розв'язала, а головних його організаторів притягнула до судової відповідальности. — Хто ж були організатори цього комітету? — Відомі на Лубенщині й на Україні, українські діячі — Сергій та Микола Шемети і Андрій Лівицький, нинішній Президент Української Народної Республіки!..

Нерозкрита сторінка українсько-жидівських відносин.

Отже — кажемо — досить малих виїмків із старих друкованих матеріялів, щоби збити усі безпідставні наклепи, що повторюються й поновляються нині із злочинною метою: — скомпромітувати українство, як чинник яскраво антикомуністичний.

Є це акція передовсім большевицька, оскільки ж свідомо чи несвідомо беруть в тому участь деякі жиди, то уважаємо, що у майбутній „Білій Книзі" треба було б подати деякі матеріяли, що кидають яскраве світло на дійсне відношення українців до жидів. Ці матеріяли — надзвичайно цінні під кожним оглядом і використати їх є прямим обв'язком наших провідних чинників і організацій. Маємо тут на увазі численні випадки рятування українцями жидів під час нищення останніх за влади Гітлера.

Про ці випадки нераз можна почути в розмовах серед наших людей, але ніхто їх до преси не подає і з ними публічно не виступає. В цім виявляється вдача наших людей: урятував від смерти чоловіка чи родину, — зробив християнське діло, так велить совість — і ніхто з тим „на торг" не поспішає. Але в часі, коли комусь йдеться, щоби обезчестити цілий народ і скомпромітувати перед світом його рух до волі, обов'язком наших ведучих організацій — зібрати, зафіксувати і оголосити ті факти, що говорять на користь і честь нашого народу.

Недавно ми мали можливість випадково познайомитись з частиною таких матеріялів і мусимо сказати, що в даному разі справа йде не про „випадки" і навіть не про „численні випадки", а просто про масовий постій української людности супроти своїх сусідів, на яких в рр. 1941-44 звалилось історичне нещастя. Святе Письмо говорить: „більше сія любови ніхто-же імать, аще хто живот свій положить за друзі своя". Слова Христа постійно приходили на думку, коли довелось нам читати свідчення одного українського адвоката, якому в німецьких часах надано було право захищати в судах українців. Цей адвокат свідчить, що найчастіше йому доводилось виступати у захисті українських селян, міщан та інтеліґенції за переховування жидів од німецького знищення. Лише в одному повіті (Галичина) таких випадків було поверх двох соток (що дійшли до відома адвоката). Люди наші переховували кого могли і як могли. І нині є в живих багато жидів, що таким чином урятувались від смертельної небезпеки. — Вони мешкають тепер в Америці, Палестині, в Німеччині та по інших державах. Відомі також здебільша й їх прізвища. Між ними — прості люди — чоловіки, жінки, діти, як також люди інтилігентних професій — лікарі, адвокати, рабіни. Але ці ж документи розкривають, яку тяжку данину довелось платити нашим людям за людське відношення до чужої біди. Німці не мали змилування і кожний, пійманий у переховуванню жидів, — платив життям. Особи — запідозрені сиділи в тюрмах по року й більше і верталися додому хворі й знищені. У багатьох випадках — їх вивозили до концентраків у Німеччину — (здебільша до Аушвіцу), звідки вони не верталися... В одному селі, положеному серед лісів (Галичина), переховувалось біля 100 жидів. Підчас несподіваної ревізії, було піймано вісім жидів, але за те арештовано 80 селян-українців. П'ятдесять із них за якийсь час повернулися назад, але 30 — пропали. Це все — заплата за переховування людей, яким загрожувала смерть — але за що також грозила смерть. Здається це не свідчить про вороже наставлення українців до жидів і про це мусять знати ті, що хотять щось говорити про українсько-жидівські відносини. В одному місті на Волині за співчуття до жидів повішено на площі греко-католицького священника (призвище відоме), але не тільки його, але також його дружину і двох доньок-дівчат 21 й 19 літ і навіть їх товаришку — 19 літ..

Але таких фактів — більше й більше... Отже наше завдання — бодай частину цього зібрати й зафіксувати. Є це річ, як бачимо, великої ваги. Знаємо із щоденного побуту, що коли хтось комусь урятує життя підчас небезпеки (пожежа, повінь), то про такого пишуть в часописах і дають нагороди. Не хочемо ні слави, ні нагород. Але коли безчестять наш народ, то мусимо боронитись. А у внутрішньому житті також мусимо бодай знати тих своїх людей, що виказали геройзм і шляхетність...

Гадаємо, що справи не можна відкладати і тут, в Америці, нею мав би занятись Український Конґресовий Комітет. А українське громадянство масовою сплатою Національного Датку уможливить видання нашої „Білої Книги".

ЩО ПИСАЛА „СВОБОДА" 50 РОКІВ ТОМУ?

18 липня — 1 серпня 1901 р.

ЛИСТ ЕП. КОНСТАНТИНА ЧЕХОВИЧА ДО УКРАЇНСЬКОГО ЕМІҐРАНТА

У відповідь на лист одного українського еміґранта в Дофін, Ман., Канада, написав перемиський єпископ Константин Чехович листа з дати 29 березня 1901, в якому м. ін. сказано: „Я знаю Ваше пложення і знаю, як Ви кріпко держитеся віри св. і нашого обряду і конечно потребуєте священиків. Одначе я нiщо зробити не можу, бо св. Апостольський Престіл в Римі розпорядив, що усі справи дотично вірних руського обряду, котрі живуть у Канаді й Америці, має полагоджувати Високопреосвященний Митрополит зі Львова. Знаю від Митрополита (Високопреосвященного Кир Андрея Шептицького) особисто, що в коротkім часі він вишле свого о. капеляна до Канади, щоб на місці всьо розглянув і щойно тоді пішле туди більше священиків..."

КАЛЕНДАР У. Н. С. НА 1902 РІК

Оцим подаємо до відома, що урядники УНСоюзу на своїм зібранні 11 червня б. р. в Бофало, Н. И. ухвалили між іншим, щоб УНСоюз видав свій власний календар на 1902 рік і щоб, по можности, старався видавати його кожного року. Одначе, щоб УНСоюз міг таку книжку видавати, на це треба допомоги від письменників та інших розумних українців в Америці.

МІСЦЕВІ ВІСТІ

У Мт. Кармел, Па., відбувся в неділю 14 липня іспит шкільних дітей, що ходили до української школи. По вечірні зібралося в церковній шкільній залі коло 40 дітей, прийшли теж їхні батьки. Іспитував о. Ст. Макар, діти гарно відповідали на питання з катехизму, української мови, рахунків та історії. Учителеві Ст. Шиманському належиться призвання за працю. На суботу 20 липня заповіджений пікнік, дохід з якого призначений на будову плебанії й школи. — Іспит в українській школі в Джессуп, Па., відбувся 14 липня. Школярів було 11. Іспитував о. Іван Ардан і учитель Ю. Бованкович. — В Олифанті відбувся шкільний іспит 21 липня в залі школи „кіндерґарден". Дітей іспитував місцевий парох о. Ардан і дяковчитель Михайло Паздрій. Іспит випав добре. По іспиті хор школярів відспівав кілька українських пісень. Опісля були промови школярів і їх батьків.

НЕЩАСЛИВІ ВИПАДКИ

При роботі в майнах в Шенандоа, Па., забило недавно двох робітників: Івана Гілковського й Антона Цикву. — У Мейфілд, Па., вмер нагло Андрій Стафурський, коли пив воду з ледом після повороту з праці.

ХРОНІКА УВАН В ЗДА

1. Підтримана Фундацією Форда, УВАН в ЗДА далі розгортає свою працю: готується видання Збірника, присвяченого стодесятиріччю з дня народження М. Драгоманова, готується видання „Історіографія Дорошенка", з доповненнями проф. О. Оглобліна.

Управа УВАН в ЗДА далі вживає заходів, щоб вплинути на зміну назви „Фрі Рашіі Фунд", через який Фундація Форда допомагає народам, поневоленим СССР.

2. УВАН в ЗДА розпочала складання бібліографії української періодики, виданої поза залізною завісою в роках 1945-51, а також каталогізацію матеріялів Музею-Архіву. Фінансову підтримку дає Фундація Форда. Роботу проводить проф. В. Порський.

3. В неділю, 22 липня відбулось відкриття Економічної Секції УВАН в ЗДА, відділу економічних, правничих і соціяльних наук. Голова секції, проф. М. Величківський, виступив з доповіддю на тему: „Економіка сільського господарства на Україні під Совєтами", яка викликала жваву дискусію. Після відкритої конференції, відбулися організаційні збори секції.

4. УВАН розробляє плян праці на перший квартал наступного академічного року, зокрема проєктується продовження циклю доповідів на тему „Україна і сусіди". Насамперед будуть прочитані доповіді литовського, чеського і турецького вчених.

● **Центр для вивчення** і дослідження продукційности заснували некомуністичні профспілки Франції, щоб прискорити модернізацію французької індустрії на підставі американського досвіду та допомоги з Плану Маршала.

● **728 калмиків**, які досі не могли виїхати з Німеччини за океан, вже оформляються на виїзд до ЗДА.

Петро Заярський

ПОВІСТЬ ПРО СТРАХ І БРЕХНЮ

Василь Чапленко. ЛЮДИ В ТЕНЕТАХ. Сатирична повість. Томи I-II. Вінніпеґ. Видання Івана Тиктора. 1951. Стор. 128 і 132. („Клюб приятелів української книжки" — Кн. 3 і 4.

Сатирична повість В. Чапленка, „Люди в Тенетах" реалістично відтворює українську підсовєтську дійсність кінця 20 і початку 30-их років. Головну увагу звернув автор на змалювання психології інтеліґентної людини, що заплуталася „в тенетах" большевицької системи. — Дія відбувається в одному з великих індустріяльних міст України. — Головний герой повісти — викладач української мови в металюрґійному інституті Кутько, з походження син селянина. Основна психологічна риса його — це с т р а х. Уже з перших рядків повісти ми бачимо цього героя, охопленого страхом.

Як наслідок цього страху у підсовєтської людини виникає, розвивається і доходить до надзвичайних розмірів нещирість і брехливість. Кутько „сховав свою справжню щирість ще глибше, на самісіньке дно". Він нещиро хвалить те, що треба хвалити згідно з наказами партії, він обпльовує все йому дороге. В умовах совєтської терористичної системи ця риса нещирости і брехливости є найтиповіша для всіх підсовєтських людей. І це яскраво в художніх образах показав В. Чапленко.

Цей ненормальний психологічний стан роздвоєння створює тип „людини-облуди", тип „півлюдини". — „Ціла" людина, що не може роздвоюватися, кінець-кінцем, заповідає собі смерть або гине в пазурях ГПУ-НКВД. „Півлюдина" ж намагається врятуватися від неминучої лихої долі тим, що стає на шлях брехні, на шлях роздвоєного життя, „у двох подобах". І звідси виникає така філософія Кутька: „Тепер я буду свідомо так жити — буду я один і заразом буде нас два. Один з нас буде відтепер легко виголошувати казенні промови на зборах (бо досі це була мука), легко складатиме хвалу Сталінові, а другий нишком утішатиметься недозволеним щастям нашого національного буття — мовою, піснею, письменством, Лесею Українкою, Винниченком... буде читати ті українські книжки, що їх призбирав за роки деяких сприятливих можливостей для розвитку нашої культури". Так повстає апотеоза брехні — явище типове для всього Совєтського Союзу. Але й Кутько, ця „пів-людина" — „людина-облуда" з її апотеозою брехні врешті потрапляє до тюрми. До в'язниці потрапляє й колишній червоний партизан Лука Нагаєнко. Еволюція цього героя повісти також типова для совєтської дійсности на Україні. Спочатку Лука був національно несвідомий, був проти „мужицької мови", проти „якоїсь там України", був червоним партизаном. Здобувши освіту на робітфаку, Лука ще залишається сектантсько-правовірним большевиком, проте — вже не цурається України і рідної мови. Він підтримує українізацію і вважає російський великодержавний шовініз за головну небезпеку в національноу питанні. І нарешті Лука потрапляє до в'язниці і в ньому зароджується вороже ставлення до совєтської влади. Цей процес переродження несвідомих селянських синів на свідомих українців і показує В. Чапленко, хоч і не доводить його до кінця. Крім цих головних персонажів повісти, знаходимо тут цілу галерею інших типів підсовєтської дійсности: в образі Ліпшиця змальовано тип совєтського кар'єриста-партійця, що зумів приховати своє соціяльне походження і вийшов переможцем з партійних чисток. В образах професора Дмитра Івановича Яворенка та „славних побратимів" — співробітників музею — змальовано українських патріотів, що бережуть традиції старої України. Знаходимо в повісті і образи слідчих ГПУ, партійців, студентів, розкуркулених селян, в'язнів і т. ін. З жіночих образів найпривабливіший образ Олесі, молодої студентки, на яку не вплинуло совєтське виховання. До пари Ліпшицеві його дружина Ксюша, що шлюбом із партійцем приховує своє попівське походження. В образі Марусі показано виштохнуту з села, пролетаризовану селянську дівчину. Такий досить різноманітний і багатий вибір типів совєтської дійсності в повісті В. Чапленка.

В повісті „Люди в тенетах" маємо також яскраві картини совєтського побуту. „Житлокоопівські півкімнати" з їх „звукопровідними, гучливими, як мембрана, диктовими стінами", з їх холодом і незатишністю, брак харчів, надзвичайні труднощі здобуття щоденного шматка хліба, брак одягу, ненормальності родинного побуту і т. ін. — все це правдиво, реалістично показано в повісті. Особливо велике враження справляє яскраво намальована картина черги за хлібом.

Добре показано також тюремний побут і типи в'язнів.

Свою повість автор назвав сатиричною. Хоч тут і не знайдемо якихось особливо художніх засобів, наприклад, засобів карикатури, — проте повість таки дійсно сатирична. В. Чапленко в даному разі йшов за порадою Шевченка, який вважав, що сатира повинна бути не карикатурна, а „швидше драматичний сарказм, ніж насмішка" — („Щоденник"). До того ж, як справедливо зазначає А. Орел у своїй цікавій і ґрунтовній статті про повість „Люди в Тенетах" („Нові дні" ч. 17-18, червень-липень 1951), — „препарована за большевицькими гаслами дійсність стає сатирою на ці гасла".

Большевицька преса багато пише про „зміни, які відбуваються в психології і в свідомості трудящих" в умовах большевицької влади. — Справжню картину цих змін правдиво показав В. Чапленко в своїй повісті. Терор породжує страх, — страх породжує брехню, брехня породжує роздвоєну людину, „людину-облуду", „півлюдину". Ось до яких змін „в психології і свідомості" людей доводить большевицька система, в тенетах якої гине людська гідність.

Мова повісти чиста й багата. — Проте деякі неологізми не зовсім виправдані, хоч вони й дотепно створені. Наприклад: „чержани" — ті, що стоять у черзі — створено за аналогією до „поїжджани" — ті, що беруть участь у весільному поїзді. Але суфікс -анин в українській мові означає здебільшого особу за ознакою її постійного, а не тимчасового перебування чи приналежности. Селянин, міщанин, киянин — це особа, що постійно перебуває в певній місцевості. „Чержанин" — це особа, що тимчасово стоїть у черзі. І тому такий новотвір звучить неприродно для української мови. Так само непотрібне слово „справничка" в значенні секретарка, „агу" в значенні „от", „уже", „проказ" в значенні „диктат" і т. п. Проте ці, на нашу думку, невдалі неологізми не знецінюють високої культури мови в повісті В. Чапленка.

У першому томі повісті вміщено коротку, але змістовну передмову Ярослава Б. Рудницького, в якій подано відомості про літературну та наукову діяльність В. Чапленка та схарактеризовано його останню повість „Люди в тенетах".

ЗАКЛИК

„ТОВАРИСТВА ОПІКИ НАД ДІТЬМИ І МОЛОДДЮ" ДО УКРАЇНСЬКОГО ГРОМАДЯНСТВА ФИЛАДЕЛФІЇ

Шановні громадяни:

Як ми вже звідомляли в пресі, недавно оснувалося в Филаделфії кооперативне „Товариство Опіки над Дітьми і Молоддю" з метою організувати й провадити вакаційні оселі для української дітвори й молоді Филаделфії.

Справу вакаційної оселі, як відомо, започаткувала в червні минулого року Управа місцевого відділу „Самопомочі", потім продовжував її якийсь час покликаний Управою „Самопомочі" на рішення ширших сходин жертводавців (в жовтні 1950), „Комітет Вакаційних Осель", що складався з представників кільканадцяти українських товариств і організацій. Метою цього Комітету, який працював самостійно, але під фірмою Самопомочі, було продовжування започаткованої акції і створення окремої й постійної організації, яка займалася б спеціяльно вакаційною оселею. І тепер створене Комітетом Вакаційних Осель 10 червня 1951 „Товариство Опіки над Дітьми і Молоддю" має продовжувати далі ту саму акцію і довести її до успішного закінчення, тобто до зібрання відповідних фондів, купна відповідного об'єкту та влаштування постійної вакаційної оселі.

Хоч „Товариство ОнДіМ" має в статуті ще інші цілі та завдання з ділянки опіки над дітьми і молоддю, проте справа вакаційної оселі є в цю пору одною з найперших і найважніших, тому Товариство береться її реалізувати в першу чергу, не занедбуючи очевидно й інших.

З уваги на те, що організація вакаційної оселі вимагає таки досить багато часу, а вакаційна оселя конечно повинна бути зорганізована і готова до вжитку найдалі до кінця чергового шкільного року 1951-52, тобто до найближчих літніх ферій, Управа Товариства вирішила негайно приступити до діла і почнати широку акцію за придбання потрібних фондів.

Основуючі Збори ухвалили висоту закладового капіталу цього кооперативного Товариства — 10 тисяч долярів. — Цей капітал і має бути властиво тим основним фондом, на якому має базуватися і ціла організація вакаційної оселі. Окрім того Товариство творить ще окремий фонд купна вакаційної оселі, на який будуть складатися евентуальні добровільні пожертви громадян на доходи з різних імпрез, які влаштовуватиме в біжучому та наступному році Управа Т-ва.

Закладовий капітал, тобто основний фонд мають творити членські уділи, тому реалізація вакаційної оселі залежить в першу чергу від самого громадянства та від його активної постави до неї. Т-во ОнДіМ розпочинає з днем 1 серпня широку кампанію за масове членство і закликає все громадянство, а в першу чергу батьків дітей для яких призначена ця оселя, масово вступати в члени та вносити членські уділи, щоб ще цього року можна було придбати відповідний обєкт для вакаційної оселі.

Членський уділ для фізичної особи виносить 25 дол., вписове $5, разом $30. Правні особи, тобто товариства й організації вносять найменше два уділи (з одним голосом), тобто $50 і вписове $5, разом $55.

Всі жертводавці, які зложили минулого року датки на Фонд Вакаційної оселі при „Самопомочі", можуть подавати заяви, які Управа приготовила і незабаром порозсилає, щоб їм ті датки записувати на рахунок членських уділів у Т-ві ОнДіМ, або на фонд купна вакаційної оселі, якщо хтось не може чи не бажає вступити в члени Т-ва. Але хай би кожний український громадянин Филаделфії вважав за свій обов'язок стати членом Т-ва і причинитися до придбання вакаційної оселі.

Во що більше членів, то більший закладовий капітал, тобто основний фонд вакаційної оселі, а що більший капітал, то кращі можливості в виборі об'єкту та кращі умовини життя і побуту на оселі. І з другого боку: що більше членів, то більш загальногромадський характер Товариства і ширша громадська контроля. А нам іде про те, щоб і вакаційна оселя і Товариство ОнДіМ були власністю всієї української громади в Филаделфії, а не більшої чи меншої горстки людей, бо ж справа виховання нашої дітвори й молоді є загально громадською справою, а не окремих людей. Тому закликаємо громадянство не відтягатись від співпраці в цій ділянці, а тим самим і від членства в Т-ві ОнДіМ. Що більше й загальніше зацікавлення долею молодого покоління, яке рішуче мусимо зберігати для нашої батьківщини, то краще й почесніше виконаємо свій священий обов'язок супроти Батьківщини.

Отже приступаймо спільно до спільного діла з вірою в його успішність.

УПРАВА: Б. Романенчук, голова, В. Чередарчук, заступник; В. Стефанишин, секретар; М. Хомин, Л. Дяченко, Т. Бурий — члени.

СПРОБА САМОГУБСТВА КАНДИДАТА НА ПРЕЗИДЕНТА КУБИ

Гавана, на острові Куба. — Д-р Едвардо Чібас, провідник Народної Партії Куби, і кандидат на президента при найближчих виборах, виголосивши через радіо свою кандидатську промову з головної кватири, зробив у себе постріл з револьвера. Це сталося у приявності великого числа партійних провідників і публічних урядовців. Він був провідником опозиції і мав поважні вигляди на перемогу в наступних виборах, кандидуючи проти Карльоса Пріо Саканоса, теперішнього президента Куби.

ПОСМЕРТНА ЗГАДКА

Дня 4. серпня 1951 р. помер у 60. році життя

ПАВЛО БІГУНЯК,

довголітний член Тов. Укр. Клюбу Поступового, від. 70 У. Н. Союзу в Джерзі Сити, Н. Дж.

Покійний родився в селі Новиця, пов. Горлиці, Зах. Україна. Полишив у смутку синів Івана й Петра та дочку Анну, зам. Янішевська, брата Теодора і 5 внуків.

Похорон відбудеться в середу, 8. серпня, в год. 9. рано з похоронного заведення Івана Ковальчика при 129 Гренд Стріт, до укр. катол. церкви св. Петра й Павла, а відтак на цвинтар Holy Name Cemetery, West Side Ave., Jersey City, N. J. — В. Й. П.!

Членів, вільних від праці у той день, проситься взяти участь у похороні.

В. Кушнір, секр.

З ЖИТТЯ ГРОМАД І ОРГАНІЗАЦІЙ

НЮ ЙОРК, Н. Й.

Відбудеться посвячення Союзового прапору

Отсею дорогою повідомляється шановне членство 204 відділу УН-Союзу, що згідно з ухвалою річного мітінґу, ми купили два нові прапори до відділу і вони будуть посвячені в неділю 12 серпня 1951 в Парку Мапле Ґров на Флошінґ. Там відправиться полева Служба Божа, а опісля відбудеться посвячення прапорів.

На це свого рода історичне свято нашого відділу запрошується всіх громадян. Участь членів обов'язкова.

За час свого існування наш відділ ніколи не силував своїх членів брати участь у його імпрезах. Цим разом робимо виняток тому, що масової участи членства в цім торжестві вимагає честь членської приналежности до могутньої родини Союзу. Рівночасно запрошується братні союзові відділи взяти масову участь в нашім святі і тим засвідчити свою солідарність з нами.

Наш відділ від самого початку свого існування був завжди чисто національною організацією. Прапор 204 відділу повівав завжди там, де американські українці боронили доброго імени України, де домагалися волі для своїх братів, де шанували пам'ять своїх великих провідників і поляглих героїв. Відділ допомагав матеріяльно краєвим організаціям і установам, як Рідна Школа, Просвіта, Українські Інваліди, політичні в'язні, музей, а головно Фонд Визвольної Боротьби. Коли ж опісля сотні тисяч українських втікачів з усіх частин України опинились на непривітній чужині, без захисту і засобів до життя, 204 відділ старався зібрати між членами скільки можна, щоб хоч частинно допомогти тим нещасним. З відділової каси і зі збірок між членами видано досі на різні народні цілі суму 6.000 долярів.

Василь Гасій,
секр. 204 відділу

СПІР ЗА СОВЄТСЬКИЙ ПАМ'ЯТНИК ШЕВЧЕНКОВІ У КАНАДІ

Торонто, Онт., Канада. — Щоденник „Ґловб енд Мейл" подає вичерпні інформації про обурення канадійських українців проти совєтської влади і її аґентів, які намовили українських комуністів у Канаді поставити совєтського пам'ятника Тарасові Шевченкові, присланого з Совєтської Росії. Пам'ятник має бути приміщений у Палермо, коло Торонта, з нагоди святкування 60-річчя української іміґрації до Канади. Газета пише про зібрання українців у Торонто, які йдуть за почином Комітету Українців Канади й відмежовуються від комуністичної провокативної паради, називаючи її зневагою пам'яти Шевченка, який усе своє життя боровся проти російського імперіялізму і був засланий за це в середню Азію. Українці не проти самого пам'ятника, але проти використання цієї нагоди для поширювання большевизму. Генерал-губернатор Канади, який спочатку згодився взяти участь у відкритті пом'ятника, тепер відмовився від цього. Зате обіцяв узяти участь у святкуванні 60-річчя української іміґрації, що відбудеться у вересні.

ЗБОРИ ВІДДІЛІВ У. Н. СОЮЗУ

МОНЕССЕН, ПА. — Повідомляємо членів Бр. св. Ап. Петра й Павла, від. 338, що місячні збори відбудуться в неділю, 12. серпня, в год. 1:30 попол., в українській клюбовій галі на 2-ій вулиці 213 Скунмекер Еве. Проситься всіх членів прийти і вирівняти свої довги. — За уряд: П. Янковський, предс.; Й. Кудлик, кас.; М. Куць, секр.

РАЧЕСТЕР, Н. Й. — Місячні збори Тов. У. Н. Дому, від. 316, відбудуться в четвер, 9. серпня, в Тов. Домі, 831 Джозеф Еве., в год. 8. ввечорі. Проситься всіх членів прибути на означений час. Пригадується членам, що не були на зборах, що на піврічних зборах ухвалено, що коли член довгуватиме за 3 місяці вкладку до Товариства, тоді вразі слабости або покалічення тратить право до допомоги, яку Товариство платить протягом 18 тижнів. — І. Середа, гол.; П. Ковтун, кас.; В. Гавриляк, фін. секр.; В. Іванців, рек. секр.

РАЧЕСТЕР, Н. Й. — Місячні збори Тов. Запорозька Січ, від. 367, відбудуться в неділю, 12. серпня, в церковній залі, в год. 1:30 пополудні. Чи ви вже приєднали хоч одного нового члена до Союзу й до Товариства? — М. Сорохтей, предс.; М. Мельник, кас.; В. Попович, секр.

ШІКАҐО, ІЛЛ. — Бр. св. Юрія, від. 379, повідомляє всіх членів, що звичайні місячні збори відбудуться 12. серпня, в год. 12. вполудне, в Домі Від. У. Н. Союзу, 845 N. Western Ave. Просимо членів прийти на час. Члени, що довгують вкладки, якщо не заплатять їх на зборах, будуть суспендовані. Члени, що були суспендовані за липень, якщо заплатять на зборах свої вкладки, будуть прийняті наново. — За уряд: Г. Бобик, предс.; М. Семків, кас.; В. Пилипів, секр.

В КОЖНІЙ УКРАЇНСЬКІЙ ХАТІ ПОВИНЕН ЗНАХОДИТИСЯ ЧАСОПИС „СВОБОДА"!

ТАРЗАН, ч. 2647. Ультиматум

„Я ніколи не чув про Ашра", сказав Тарзан, „і я не маю мапи".

„Ви знайшли Ашра і мавп, що розмовляють і що оберігають великий діямант — Око Рао. Ви накреслили мапу в моїй присутності", стояв на своєму Чірам. „Я хочу ту мапу!"

„Отже, обшукати його", підказав Серріф. „Я б цього не пробував, Серіфе", попередив Тарзан. „Востаннє, Чіраме, я не..."

„Ні, Атане Чіраме!" крикнула Лета. „Не вбивай його!" „Мапа, Ворику, або смерть. Що вибираєш?" прогарчав Чірам.